

2017

MARIËNBURG

LEER- EN DISCUSSIEIDDAG

6 MEI

UITNODIGING
LEER - EN DISCUSSIEIDDAG

KRITISCH GELOVIG ?

ik geloof het niet ...

OP 6 MEI VAN 13.30-16.00 UUR ORGANISEERT MARIËNBURG EEN DIALOOG- EN LEERHUISMIDDAG ROND 'GELOVEN' IN HET CURSUS- EN VERGADERCENTRUM DOMSTAD. ADRES: KONINGSBERGERSTRAAT 9, 3531 AJ UTRECHT. DEELNAMEKOSTEN: € 5,- INCL. CONSUMPTIES.

ALS U EEN PC EN INTERNET HEEFT EN EEN E-MAILADRES, KUNT U ZICH AANMELDEN OP DE WEBSITE WWW.MARIENBURGVERENIGING.NL DAAR WORDT UITGELEGD HOE U ZICH AANMELDT, HOE U AANGEEFT MET WELKE DIALOOGGROEP OF LEERHUIS U MEE WILT DOEN, EN HOE U DE DEELNAMEKOSTEN KUNT VOLDOEN. ER ZIJN VIJF DIALOOGGROEPEN EN LEERHUIZEN WAARUIT U ER ÉÉN KUNT KIEZEN.

ALS U GEEN INTERNET HEEFT, KUNT U CONTACT OPNEMEN MET: SECRETARIAAT MARIËNBURG, HET FORT 29, 5581 AB WAALRE. OP DINSDAG- EN DONDERDAGMORGEN IS HET SECRETARIAAT TELEFONISCH BEREIKBAAR: TEL. 040-8442967.

In leerhuis 1 gaat het om vragen rond Jezus van Nazaret. We bespreken vragen als: Wie is Jezus van Nazaret? Wat heeft Jezus met God te maken? Geloven wij wat er over hem gezegd wordt in de Apostolische Geloofsbelijdenis die in de eucharistieviering gebeden wordt? Komt daarin voldoende tot uitdrukking wat Jezus voor ons, mensen van deze tijd, betekent? Wij denken aan onze relatie met Jezus en met God en aan de consequenties daarvan voor de christelijke praktijk. Zou een nieuwe formulering van de geloofsbelijdenis gewenst zijn? Dit leerhuis wordt gegeven door Tom van den Beld.

In leerhuis 2 gaat het om de vraag wat betekent 'menslievendheid' voor onze relatie met God? We verkennen diverse aspecten van Godsgeloof en menslievendheid. Er is een mystieke weg naar God, die ons voert naar de mensen in de wereld om ons heen, met name naar de medemens in nood. We ontdekken op die weg dat het eren en dienen van mensen, het eren en dienen van God is, dat ieder die liefheeft uit God geboren is en God kent. Zo is het ons gegeven om menslievend te zijn vanuit onze verbondenheid met God. Dit leerhuis wordt geleid door Henk Meeuws.

In de dialooggroep 3 gaat het om Grenzen aan vrijgevigheid. Centraal staat de vraag 'welke doelen en belangen beperken onze vrijgevigheid, als we anderen willen helpen?'. Na een korte inleiding door Hub Crijns van het Knooppunt Kerken en Armoede kunt u ervaringen en overtuigingen met elkaar uitwisselen. Indien mogelijk wordt deze dialoog afgesloten met een verklaring of advies voor vervolgsessies in den lande. Ed Schreurs en Hub begeleiden deze dialooggroep.

In de dialooggroep 4 gaat het om Geloofsvernieuwing. Sinds 2009 stimuleert Mariënburg een proces van geloofsvernieuwing. In 2011 heeft zij een vanuit verschillende optieken onderbouwde visie op de Apostolische Geloofsbelijdenis aan haar leden voorgelegd, en hebben 20 gespreksgroepen besproken wat zij geloven en hoe zij hun geloof beleven. In 2016 waren er op de Relibazaar diverse workshops gericht op geloofsvernieuwing. Na afloop konden de deelnemers reageren op veel uitspraken over geloof, religie en kerk. Hoe kan Mariënburg aansluiten op wat de deelnemers hebben ingebracht? Voorzitter Harrie van den Akker begeleidt deze dialooggroep.

LEREN EN MET ELKAAR
IN DIALOOG GAAN
OVER VRAGEN DIE
U BELANGRIJK VINDT
VOOR UW GELOOF.
OF ONTDEKKEN DAT
ANDEREN HETZELFDE OF
JUIST HEEL
ANDERS DENKEN DAN
U DENKT ...

In de leer- en dialooggroep 5 staat de vraag centraal 'Brede oecumene, ja of nee?'. Bisschoppen van Andrah Pradesh hebben zich onlangs uitgesproken voor het in ons oecumenisch streven opnemen van Hindu's, Moslims en ongelovigen van goede wil. Het uitsluiten van wie dan ook zou in strijd zijn met de boodschap van Jezus. Gereageerd kan worden op een column van de Indiase journalist James Kottoor. Wat betekent een brede oecumene voor ons geloof als (kritische) christenen? Julia van Wel begeleidt de groep.

Van elk leerhuis en elke dialooggroep vindt u in deze brochure een beschrijving. Laat u ons weten met welke groep u mee wilt doen?

Wij wensen u een inspirerende middag toe!

Bestuur Mariënborg

Leerhuis op Algemene Ledenvergadering Mariënborg

OP 6 MEI 2017

*De boodschap van Jezus van Nazaret
voor deze tijd.*

In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, toen wij Mariënborgers jong waren, meenden christenen dat het evangelie ons op de eerste plaats opdroeg maatschappelijk geëngageerd te zijn. Het waren de hoogtijdagen van het aggiornamento, de aanpassing aan de moderne samenleving, van het Tweede Vaticaans Concilie, van de Bevrijdingstheologie, van de inzet voor armen en voor politiek verdrukten. Degenen die zich daartoe bekenden, werd wel "horizontalisme" verweten. Het zou niet meer gaan om God daarboven, maar alleen maar om de mens beneden.

Tegenwoordig is de aandacht van ons, christenen, meer gericht op de innerlijke kant van ons christen zijn. Het gaat weer eerder om de persoonlijke relatie met de Eeuwige en met Jezus Christus die zijn Zoon wordt genoemd. Uiteraard zijn dit globale constatering. Wat we ons echter moeten realiseren, is dat het een niet zonder het ander kan. Jezus roept ons in zijn prediking voortdurend op ons te bekommeren om de naaste, om de noden in de wereld, om het zout van de aarde te zijn, om ons te realiseren dat de liefde het belangrijkste is. De Bergrede

is daar het mooiste voorbeeld van. Zijn boodschap is echter niet alleen maar een oproep om de humane waarden te respecteren en in de praktijk te brengen; hij verwijst daarbij voortdurend naar de diepste grond van het menselijk bestaan, het levende fundament ervan: de Eeuwige van wie wij het leven hebben gekregen en die hij zijn Vader noemt.

Voor een goed christelijk leven is er dus een absolute voorwaarde: je kunt pas echt de evangelische waarden in de praktijk brengen als je weet wie die Christus, die Jezus precies is, en wat zijn relatie is met God, zijn en onze Eeuwige Vader.

Onze christelijke voorouders hebben daar al diep over nagedacht. De neerslag daarvan vinden we in de aloude geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel (325), die wij nog iedere zondag in de eucharistieviering reciteren. Daarin wordt over Jezus gezegd:

"...en in de ene Heer, Jezus Christus, de eniggeboren Zoon van God, die voor alle eeuwen geboren is uit de Vader, God uit God, licht uit licht, ware God uit de ware God. Geboren, niet gemaakt, één in wezen met de Vader door wie alles gemaakt is. Die om ons mensen en om ons heil uit de hemel is neergedaald. Hij heeft het vlees aangenomen door de H. Geest, geboren uit de Maagd Maria en is Mens geworden. Hij is ook voor ons gekruisigd, is gestorven onder Pontius Pilatus en is begraven. Hij is op de derde dag verrezen volgens de Schriften. Hij is opgestegen ten hemel en zetelt aan de rechterhand van de Vader. Hij zal wederkomen in heerlijkheid om te oordelen over levenden en doden; en aan zijn rijk zal geen einde komen..."

Tot zover het gedeelte uit de geloofsbelijdenis, dat over de Zoon gaat. Deze formulering is door de kerkvaders tot stand gekomen om meerdere redenen. Vanaf het eerste begin van de christenheid is er discussie geweest over wie Jezus nu precies was, op wiens gezag hij sprak, wat zijn inspiratie was. Al bij zijn leven vroegen de Joodse leiders naar zijn identiteit. Hem werd zelfs verweten dat hij zich gelijkstelde met God: een godslastering! Die discussies

gingen nog eeuwen door en in de vierde eeuw was het om allerlei redenen hard nodig om tot eenheid te komen. Daar waren (kerk)politieke redenen voor, maar ook inhoudelijke. Zo stroomden er in die tijd veel bekeerlingen, nieuwe christenen toe. Op welke gronden moesten die tot de christelijke gemeenschap worden toegelaten? In ieder geval moest geformuleerd worden wat zij in ieder geval dienden te geloven. Zo ontstond een officiële geloofsbelijdenis.

Is die oude geloofsbelijdenis voor ons, christenen van de eenentwintigste eeuw, nog te begrijpen? Er worden termen en formuleringen gebruikt die ons vreemd, zo al niet onmogelijk en "ongelooflijk" voorkomen. Dat verbaast niet, als je bedenkt dat daar geprobeerd is het mysterie te vatten in menselijke taal. Hoe moet je bijvoorbeeld begrijpen dat een zichtbare menselijke persoon de Zoon is van een onzichtbare God over wiens "identiteit" we in feite niets kunnen zeggen, omdat Hij een mysterie is?

Het beste kunnen we te rade gaan bij de evangeliën. Vanuit deze levensbeschrijvingen van Jezus is ook de geloofsbelijdenis ontstaan. Anders echter dan in de geloofsbelijdenis wordt in de evangeliën niet óver Jezus gesproken, maar spreekt hij over en vanuit zichzelf. Hoewel zijn uitspraken vanuit de tweede hand naar ons toe zijn gekomen, brengen de evangeliën ons toch het dichtst bij de persoon die hij in werkelijkheid was.

Op meerdere plaatsen in de evangeliën spreekt Jezus over de Vader en over de Geest of de Helper en over zijn verhouding tot deze beide. Vandaaruit zijn ook de latere bespiegelingen voortgekomen over de Drie-eenheid. De meest pregnante teksten in dit verband zijn te vinden in het evangelie volgens Johannes, met name hoofdstuk 5: 17 – 23 en hoofdstuk 14: 6 – 21 (de lezer kan deze zelf raadplegen).

Wat kunnen wij uit deze teksten over Jezus te weten komen? Allereerst: was Jezus God of mens dan wel beide? Jezus maakt inderdaad de indruk dat hij zich met God, door hem steevast "de Vader" genoemd, gelijkstelt. De

Joden verwijten hem dat ook. Hij zegt echter nergens dat hij zelf God is.

Vervolgens kunnen we ons de vraag stellen: wie of wat is God? Wat moeten we ons voorstellen bij "de Vader"? Jezus gebruikt het beeld van 'de Vader' als van degene die zijn en onze oorsprong is, in wiens schoot wij rusten en die ons begeleidt op onze levensweg, als degene die ons liefheeft zoals het een goede vader betaamt. Jezus presenteert ons de Eeuwige in een beeld dat wij kunnen begrijpen, maar het blijft een beeld. God is niet zijn biologische vader, maar een adequater beeld is nauwelijks denkbaar. Immers, zoals de mystici zeggen, alles wat je over God zegt, is meteen niet wie Hij is. God onttrekt zich aan onze zintuiglijke waarneming. God 'is, bestaat', maar in een andere diepere dimensie. Wel is het mogelijk God te ervaren als de grond van ons leven, als degene die ons levens mogelijk maakt; die de voorwaarden schept waardoor wij zelf in eigen verantwoordelijkheid ons leven vorm kunnen geven. Niet dus de almachtige regelaar van boven die belooft en straft, maar de levende bodem van ons bestaan op wie wij zelf voortbouwen. Het beeld van 'de Vader' past daarbij.

Kan de tastbare en waarneembare Jezus identiek zijn met de 'onkenbare' God? Een identificatie van beiden is moeilijk te begrijpen. Wel zou je kunnen zeggen dat de Eeuwige door Jezus heen straalt, en dat op een bijzondere en uitdrukkelijke manier. Je ziet God in Jezus terug. Zo zou je het evangelische beeld van 'de Zoon' kunnen begrijpen. Jezus gebruikt het beeld van de vader-zoon-relatie om aan te geven hoe nauw zijn band is met de Eeuwige en dat hij zijn woord spreekt. Dat is geen biologische relatie, dat is een mystieke band en die is van een andere orde. Op meerdere plaatsen laat Jezus ons weten wat het wezen is van die mystieke band tussen hem en de Vader: de liefde. En, zegt Jezus, die band is dezelfde als de band tussen hem en zijn leerlingen, en bij die laatsten horen ook wij allen.

Het was Jezus er niet om te doen dat wij zouden begrijpen hoe zijn relatie tot de Eeuwige in elkaar zit. Het was hem erom te doen dat we zouden begrijpen wie de Vader is, namelijk de grond van ons bestaan, dat de essentie daarvan weer de liefde is, en dat hijzelf van de Vader de opdracht had gekregen ons dat duidelijk te maken. In zijn leven, ons verteld door de evangeliën heen, heeft hij vervolgens laten zien hoe de liefde geconcretiseerd moet worden.

Dat wordt het meest duidelijk in de Bergrede en de Zaligsprekingen. Daar legt hij uit hoe en vooral waarom wij in ons handelen de liefde moeten uitdragen. Hij heeft het daar inderdaad over 'humane waarden', maar in een geheel eigen en bijzonder perspectief, namelijk dat van de 'Vader', die de grond van die menselijke waarden en van heel ons bestaan is.

Die liefde uitdragen kan ver gaan. Jezus heeft zelf laten zien dat dit zelfs het opofferen van je eigen leven kan betekenen. Dat heeft hij ons voorgeleefd door zijn gruwelijke dood.

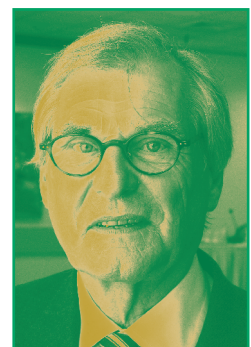
Het evangelie vertelt ons echter ook over het 'nieuwe leven' dat hij ons belooft en ons eveneens "vóórleeft" in zijn opstanding. Dat wonderlijke verhaal dat we moeilijk letterlijk kunnen begrijpen, vertelt ons in ieder geval dat je door lijden en dood heen nieuw leven kunt vinden. Wanneer je door het lijden bent heengegaan en het volledig hebt weten te accepteren, dan is er sprake van opnieuw leven. Leven, dood en opstanding van Jezus komen zo in een bijzonder licht te staan. Voor de hedendaagse gelovige kan dit betekenen dat het lijden in de wereld, of het nu gaat om persoonlijk lijden of om geweld, terrorisme, natuurrampen of ieder ander soort van onbegrijpelijk lijden, zin kan krijgen en uitzicht kan bieden op een nieuw leven, als dat lijden geaccepteerd wordt als iets wat bij het leven hoort.

Zo zou je, dit alles overwegend, een poging kunnen doen om een nieuwe geloofsbelijdenis te formuleren, waar het gaat over Jezus zoals hij voor ons betekenis heeft of weer kan krijgen:

*Ik heb vertrouwen in Jezus de Gezalfde van God,
die God, de Eeuwige "Vader" durfde noemen,
die in de Eeuwige is en de Eeuwige in Hem,
die tot ons het woord spreekt van de Eeuwige,
die ons leert de naaste lief te hebben
en oog te hebben voor de zwakken;
die door zijn lijden en dood een nieuw leven vond,
en door wie wij nieuw leven vinden
en aan een nieuwe wereld kunnen werken
naar zijn voorbeeld.*

Tenslotte, hier worden geen nieuwe waarheden verkondigd. Deze gedachten willen een opmaat zijn naar een zinvolle gedachtewisseling over en een contemplatie van het mysterie van Jezus van Nazaret en zijn betekenis voor ons.

Tom van den Beld
16 februari 2017

TON VAN DEN BELD

Godsgeloof en de mystieke weg van menslievendheid

02

INLEIDING

'Geloven in nood' en 'Diaconie in de knel' vormden leidende gedachten voor de in mei 2015 gehouden leerhuisdag en het eind oktober 2015 georganiseerde congres van Mariënburg. Het waren stappen van een langer lopend proces van geloofsreflectie. Op verzoek van het bestuur onderzocht ik in een uitvoerige tekst of en hoe vanuit diaconie aan dit proces een impuls gegeven kan worden. Uit die eerdere tekst herneem ik nu in mijn bijdrage t.b.v. de komende leerhuismiddag in mei 2017 enkele grondgedachten. Ik neem de lezers mee op de mystieke weg die in het christelijk geloof God en mens verbindt. Op de richtingwijzer van deze weg staat: 'Waar menslievendheid is en minnen, daar is God'.

We starten onze tocht bij een soort nulpunt: daar waar er geen vanzelfsprekend weten van 'god' meer is, geen Gods-ervaring maar afwezigheid. Het begin van de mystieke weg wordt altijd gekenmerkt door een schokkende ervaring: het bekende, vanzelfsprekende, vertrouwde wordt doorbroken en afgebroken. En ook als ons vervolgens op de mystieke weg grote verlichting ten deel valt, dan eindigt zij in de duisternis van het 'niet-weten' – getuige bv. wat de grote middeleeuwse theoloog Thomas van Aquino tegen het eind van zijn leven inszag; al wat hij gedacht en geschreven had was slechts "een hoop stro". De mystieke weg is van begin tot eind gebed in 'niet-weten'.

WETENSCHAP BRENGT GELOVEN IN NOOD: HET IS NIET WAAR

Ooit leerde ik in God en aanverwante artikelen geloven langs de destijds gebruikelijke weg: die van de Catechismus. Op heel jonge leeftijd al leerde ik de geloofswaarheden uit mijn hoofd. Ik was er niet naar op zoek, ze werden mij ongevraagd voorgehouden. Maar toen ik mijn jeugd ontgroeide en werkelijk in 'de jaren des verstands' geraakte, kwamen die waarheden mij meer en meer als ongeloofwaardigheden voor. Ik kon er met mijn verstand niet meer bij. Zo is het zéér velen met mij, voor en na mij vergaan: het geloof bleek 'niet waar!'.

De beroemde Duitse socioloog Max Weber gebruikte voor dit proces van geloofsverdamping het woord 'Entzauberung'. De moderne wetenschap en techniek hebben de wereld en heel ons menselijk universum onttoverd, ze ontmaskerden de waas van mysterie als een waan. Anders dan het geloof ons leerde zegt de wetenschappelijke rede: er bestaat helemaal geen hemel, en ook geen hel trouwens, er zijn geen engelen of duivels, geen openbaringen of heilige

tekens, geen ziel of zaligheid, geen andere werkelijkheid boven ons uit. Menswording van God, een uit een maagd geboren Zoon Gods, wonderen, verrijzenis uit de dood, hemelvaart, heilige Geest, Drievuldigheid, sacramenten – allemaal vrome onwaarheden, zelfverzonnen mythen, met macht opgelegd. En God zelf bestaat natuurlijk al helemaal niet. Ik hoor het Harry Mulisch zo'n 40 jaar geleden in een TV-debat nog zeggen: "Met elke auto die van de band rolt sterft god". Gezien het aantal auto's dat sindsdien geproduceerd is moet god intussen echt wel morsdood zijn, verdwenen in dichte wolken uitlaatgas.

Als dit alles is wat over geloven te zeggen valt, dan is de conclusie simpel: einde verhaal.

GEEN NOOD: GELOVEN IN JEZELF

De wetenschappelijk-rationele visie op geloven – dat het namelijk een zaak is van dwang, dwaling en/of bedrog – is diep doorgedrongen in onze cultuur en heeft daarin een fundamentele verandering bewerkt. De moderne verlichte mens ziet, terugkijkend in de geschiedenis, een orde van betovering: de mens ingebed in zijn samenleving, de samenleving ingebed in de kosmos, de kosmos in de goddelijke wereld, en daarboven troont God die alles schept en bestiert. Maar nu God ontmaskerd en onttoont is, stort deze hele orde ineen. Er is nog maar één werkelijkheid: de stoffelijke wereld die door wetenschap en techniek inzichtelijk en hanteerbaar wordt gemaakt. Daarin leeft de mens als vrij en autonoom wezen, gericht op zelfverwerkelijking – zonder Eerste of Laatste Woord, zonder dragend begin of wenkende eindbestemming. Voor deze autonome vrije mens is het van beslissend belang in 'authenticiteit' te leven. Authentiek leven is voor deze autonome, vrije, rationeel denkende mens onverenigbaar met geloven in de betekenis van: aanvaarden van waarheden van/over een god-in-den-hoge, en heel de met zo'n god gegeven dogmatiek en (kerk) orde. De moderne zelfbewuste en zelfzoekende mens stelt het zeer wel en graag zonder godsgeloof, want dat is ingebed in een 'vreemde macht', niet gegrond in eigen beleven. Als deze rationele mens één waarheid graag wil belijden dan is dat wel die van de autonomie. Moderne mensen verstaan zichzelf graag als 'causa sui': als veroorzaker en maker van het eigen leven. Zelfbepaling is het motto, zelfverlies is wat gevreesd wordt.

Het credo van deze moderne mens werd ooit door Koot en Bie bezongen in het onvolprezen lied: "Zoek jezelf broeders, vind jezelf, wees en blijf alleen jezelf".

GELOVEN IN HET GODDELIJKE IN JEZELF

Voor de moderne mens bestaat er geen ons overstijgende àndere geheimvolle orde, geen god-in-den-hoge. Noodgedwongen echter blijven mensen zoeken, want een platte werkelijkheid vervult ons niet. En de eis altijd in alles allereerst jezelf te moeten zijn om dààrin de vervulling van je bestaan te kunnen vinden, legt ons een zware last op. Aan het begin staat onzekerheid, aan het einde wacht het risico van teleurstelling. Waar is in dit bestaan een andere dimensie, zoiets als een dragend mysterie, het goddelijke, of God te vinden? De moderne autonome mens zoekt die dimensie in het eigen bestaan. In de eigen beleving ontwaart hij/zij een de mens eigen geheimvolle orde: die van het Zelf dat zich in zichzelf verdiept en daar de eigen (eventueel onvermoede) diepste bron vindt, van daaruit zich op eigen kracht naar buiten beweegt, en zo zichzelf verwerkelijk. Op het eerste gezicht lijken we ons op deze weg naar ons geestelijk innerlijk in het goede gezelschap van Augustinus te bevinden. Die schreef immers eeuwen geleden in zijn Blijdenissen over zijn (dwaal)wegen op zoek naar God: "Maar u was dieper in mij dan mijn diepste innerlijk en verhevener dan mijn hoogste hoogte". Voor de moderne zelfzoekende mens echter is er geen sprake van een 'verhevenheid' boven de eigen hoogste hoogte uit. In de moderne spiritualiteit staat veeleer de dieptedimensie centraal: diep in jezelf vind je je diepste Zelf dat je met alles verbindt – dat is je goddelijke kern, het goddelijke beginsel in / van jezelf. Zelfbewuste mensen ontdekken zo in hun eigen diepte het principe om zelf uit te kunnen maken wat in hun leven als 'waar' mag gelden. "De mens die van nature het goddelijk principe in zich meedraagt, hoeft en kan zich niet richten op iets of iemand buiten de werkelijkheid als hij zijn weg naar 'verlossing', naar heelheid of de volheid van leven, wil vinden. Dan is het leven gericht op zelfrealisatie, op de realisatie van het ware zelf, het tot eenheid brengen van het goddelijke en het menselijke dat hij in zich draagt. Ook de gelovige mens toetst iedere leer en ieder gebod van boven – of die komen van een geestelijke of een wereldlijke overheid – aan zijn eigen geweten en aan zijn eigen inzichten" (vgl. het artikel Geloven vandaag, in: Mariënborg Magazine, juni 2014). Zo lijkt de weg van het Godsgeloof ons, gegidst door de wetenschappelijke rede en dóór de kritiek van de wetenschap heengaand, te voeren naar de ontdekking van het goddelijke in onze eigen dieptedimensie. Godsgeloof is zo gezien: zelfrealisatie vanuit het eigen diepste, ware, goddelijke Zelf. Zover gekomen moeten we even stilhouden, en ons afvragen wat er op onze zoektocht in het licht van de wetenschappelijke rede nu eigenlijk gebeurt. Immers: hersenwetenschappers houden ons streng voor, dat er helemaal niet zoiets als een 'ik' of 'zelf' bestaat (laat staan een goddelijk Zelf!). Maar tegelijk en desondanks blijven wij (en ook de breindeskundigen) ons onontkoombaar als 'ik' en 'zelf' uiten en gedragen. En we zoeken en bevestigen onszelf met een grotere hardnekkigheid naarmate we van dat Zelf minder en

©1991 P. B. G. van der ...

minder lijken te kunnen weten.... Wat geeft deze paradox ons te denken?

Onwetenschappelijk intermezzo: de waarheid van geloven
Hoe zit dat nu: is er in onze eigen diepste beleving iets van waarheid te vinden, of kan slechts de waarheid van de wetenschap gelden die zegt dat er geen God of ik of zelf/Zelf bestaat? Deze vraag is dringend en beslissend voor onze zoektocht. Want als de moderne empirische wetenschap het eerste en laatste woord heeft, rest er geen taal meer voor het geloven, behalve irrationeel gebrabbel als een soort 'evolutionaire illusie'. Einde verhaal, of niet?

Laten we een gedachte-experiment doen. Stel, ik zeg tegen een mens naast mij: "Jij bent de liefste van de hele wereld!", en stel dat ik deze uitspraak wetenschappelijk zou laten testen op haar waarheidsgehalte, dan zou de uitkomst onherroepelijk zijn: "Meneer, uw uitspraak is onhoudbaar, onzinnig. Zo'n uitspraak zou u slechts kunnen doen, nadat u alle mogelijke relevante gevallen van de hele wereld op empirisch verantwoorde wijze getoetst zou hebben". Als mijn uitspraak ook maar enige waarde voor mij en/of die aller-

liefste naaste heeft – en dat heeft zij – reageer ik natuurlijk met luid gelach op die wetenschappelijke diagnose. Ik raak daarentegen juist overtuigd van het irrationele karakter van dat wetenschappelijke oordeel: ze snappen er niks van, ze weten niet waar ze het over hebben! Mijn uitspraak over de allerliefste is geen objectieve beschrijving van een stand van zaken (zoals bv. betreffende de omtrek van de aarde). Het is een 'relationele' uitspraak: ik zeg en beloof erin hoe ik mij tot die ander verhoud, wat die voor mij betekent, wat onze relatie bij mijn beste weten, vanuit mijn diepste verlangen en hoop, in waarheid is of zal zijn – echt waar...

Zo nu staat het mijns inziens ook met 'geloven'. Geloof is geen quasiwetenschap over het ontstaan van het universum of het bestaan van een hemel of hel, enz. enz. Geloven is een relationele houding en act: ik verlaat mij op..., vertrouw mij toe aan..., beken mij tot..., wijd ik mij toe aan..., verbind mij met.... Als ik bv. zeg dat ik geloof in de God van Jezus Christus, zet ik mij in relatie, verlaat ik mijzelf (mijn Zelf) op de waarheid en goedheid en schoonheid die in die relatie te vinden zijn, engageer ik mij met een bepaalde manier van leven, beken ik mij tot een liefhebbende wijze van omgaan met die mysterieuze Ander, stem ik mij af op wat dieper is dan ons diepste innerlijk en verhevener dan onze hoogste hoogte. In mijn geloofsbelijdenis geef ik uiting aan mijn verlangen en hoop dat die Ander naast me is en blijft – zelfs als ik in de meest gruwelijke hel zou verkeren zoals zo velen in onze wereld. En zó, op déze mij gegeven wijze, probeer ik mij ook te gedragen, poog ik in verbondenheid met mijn medemensen te leven. In wat waardevol is ontwaar ik waarheid... De weg die we tot dusverre aflegden – van de onttovering van onze werkelijkheid naar de dieptedimensie in ons Zelf – leert ons iets belangrijks over ons zoeken naar Godsgeloof. Als we dat echt serieus willen nemen, moeten we het heldere denkbeeld en taalidoom achter ons laten volgens hetwelk 'geloofswaarheden' in feite gewoon 'bijgeloofswaarheden' zijn, omdat ze (zoals ook 'het Ik' en 'het ware Zelf') de toets van de verlichte wetenschappelijke rede niet kunnen doorstaan. In plaats daarvan worden we uitgedaagd ons de ongewisse taal van relationaliteit, van engagement, verlangen en verbinden eigen te maken. Meer nog,

preciezer gezegd: op dit punt van onze zoektocht gekomen moeten we gaan vermoeden dat we 'relatie', engagement en verbondenheid, nodig hebben om niet-wetend verder te kunnen komen met de vraag 'Waar is God?'

WAAR IS GOD?

De vraag waarvoor ik me nu gesteld zie is verraderlijk. Ze kan snel de indruk wekken alsof we zouden weten wat of wie 'God' is, en alleen maar zouden hoeven zoeken waar die God dan verblijft – in den hoge, of in de diepte, of tempels, in machtsstructuren, of in het hart of het brein van de mensen... Maar we weten niet van God. Het is zoals in de Blijde Boodschap (inderdaad tot mijn opluchting en blijdschap) benadrukt wordt: "Niemand heeft ooit God gezien" (Joh.1:18; vgl. 1Joh.4:20; 'zien' betekent in dit verband: kennen). Hoogstens kunnen we uit ons zelf iets vermoeden van een onpeilbaar mysterie, op z'n best kunnen we uit ons zelf verlangen naar vervullend en vervuld leven, een soort vaste grond en heilzaam perspectief.. Wat wij kunnen kennen is in niet-weten gehuld, flarden licht in donkerte, brokstukken, stukwerk.. Van dat alles en nog meer zoeken we de vindplaats: waar is God? Hierboven leek het erop dat we het antwoord op deze vraag gevonden hebben: God is in mijzelf, in de geestelijke dieptedimensie van mijn Zelf. Daar is God te vinden. Maar dit antwoord bevredigt mij niet. Het roept nieuwe vragen op: als God in mijzelf, in mijn eigen diepte te vinden is, hoe zit het dan met die 'relatie' en met dat engagement en die verbondenheid waarop we zojuist gestuit zijn? En wat valt er dan te zeggen over die richtingwijzer die aan begin van onze weg stond: 'Waar menslievendheid is en minnen, daar is God?'

Ik moet en wil verder zoeken. Bijvoorbeeld aan de hand van Eetty Hillesum. Een vrije en autonome zelfbewuste vrouw die eind jaren '30 van de vorige eeuw de weg zocht en vond naar het onpeilbare mysterie, de wonderlijke diepte van haar bestaan. Die werkelijkheid leerde zij aanspreken als 'God'. Ze stemde haar leven meer en meer op 'God' af, ging steeds intiemer met 'God' verkeren. En leerde liefhebben: in de barre tijden van het nazidom, de bezetting, de Jodenvervolgving zette zij zich ertoe met blijvend geloof en vaste hoop

en dankbare liefde 'een plaats voor God' te scheppen en onderhouden in de donkere wereld om haar heen. Ze volgde haar roepstem, haar Geliefde, door zich te geven aan haar vervolgde medemensen, tot in de concentratiekampen, tot in de dood. Zoals Etty Hillesum, zo zijn er velen, sommigen min of meer bekend, anderen naamloos. Sommigen zijn christen, anderen moslim, sommigen belijden bij wat zij doen 'God', anderen niet of niet uitdrukkelijk. Maar allemaal zijn zij betrouwbare getuigen van een vindplaats van onvoorwaardelijke waarde en ultieme waarheid. Zij openbaren in het menselijk donker het licht van een 'heiligheid' die niet het resultaat is van hun zelfrealisatie, maar die zij willen erkennen, eren, dienen, zelfs in de diepste ellende. Zo zijn er de 'Witte Helmen' die in Syrië gedode mensen uit de puinhopen proberen te redden. Zo is er die jonge vrouw die onlangs in een TV programma vertelde dat zij als professional in een instelling met grote liefde en trouw dag aan dag aandacht geeft aan een zwaar autistische jongeman, en daar diepe vreugde uit put. Zo was er Pater Frans in Homs; toen hij vermoord werd ging er een golf van ontzetting door de wereld: dit was heiligschennend omdat de menselijke gemeenschap van geloof, hoop en liefde in het hart werd getroffen. Zo zijn er de ouders die door alle wanhoop heen hun zoon of dochter die niet wil deugen in hun hart blijven koesteren. Zo zijn er de talloze mensen die zorg, tijd, aandacht, geloof, hoop en liefde geven aan wie dat nodig hebben; en daardoor zichzelf als rijkelijk begunstigd ervaren. Zo waren er de trappistenmonniken in het Algerijnse gehucht Tibhirine; toen zij in doodsgevaar verkeerden bekenden ze zich ten slotte trouw een de roepstem van de liefde die ze ooit naar hun eenvoudige arme medemensen in het Atlasgebergte had verlost; en zij vonden de dood; want, zo zei tevoren Frère Luc laconiek: "La Mort c'est Dieu".

In al deze en talloze andere getuigenissen wordt mij dit duidelijk: de naaste liefhebben is niet het resultaat van zelfverwerkelijking. Liefde voor jezelf is niet zomaar voorwaarde en uitgangspunt voor liefde voor de naaste; de naaste beminnen komt niet dan pas aan de orde als ik eindelijk mijn ware Zelf gevonden heb, als ik ben toegekomen aan Godsgeloof als zelfrealisatie vanuit mijn eigen diepste, ware, goddelijke Zelf. Ik begin te vermoeden dat het andersom is: mijn naastenliefde wordt gewekt door die anderen buiten mij, door hun werkelijkheid die op een of andere manier mijn zelfgenoegzaamheid doorbreekt. Door hen wordt ik gevraagd en in staat gesteld mij in 'relatie' te stellen, te openen, toe te vertrouwen, over te geven... Hierin, in deze relationele werkelijkheid van aanwezigheid en toewijding, is het onpeilbare mysterie, de ultieme waarde en waarheid, is de heiligheid van ons bestaan te vinden. Hier is God. Godsgeloof is: je verbinden met onzelfzuchtig zich schenkende liefde.

WAAR MENSLIEVENDHEID IS EN MINNEN, DAAR IS GOD

Mijn zoektocht op de mystieke weg van menslievendheid ben ik natuurlijk niet geheel 'blanco' gestart. Ik neem er mijn christelijke geloofsherinneringen in mee, datgene wat zich gaandeweg in mijn ziel geëst heeft. Maar het is niet zo, dat ik de naastenliefde als vindplaats van God belijd, omdat mij dat zo door de Schrift, of de Traditie of de Kerk als te geloven wordt voorgehouden. Het is eerder andersom: door eigen alledaagse en minder alledaagse ervaring, door het getuigenis van andere mensen, door wat zij laten zien en vertellen, door hun roepen en smeken en vloeken, door hun hoop en wanhoop, hun verlangen en streven, - door dit alles ben ik steeds sterker gaan bevroeden dat waarlijk liefhebben ons gegeven wordt. Het is geen prestatie onzerzijds, geen daad die wij autonoom en vrij kunnen beslissen te verrichten wanneer en hoe wij dat authentiek verantwoord achten. De ander liefhebben vergt juist zoiets als je 'zelf' loslaten, je zelfzucht laten doorbreken, jezelf openen, jezelf laten begiftigen. Leven in relatie, leven in liefde, is zoiets als leven uit genade. Ik kan geven omdat mij gegeven is, ik geef door wat mij geschonken is. In het vaak moeizame en altijd gebrekkige pogen onze naasten te beminnen vertrouwen wij ons toe aan een bron van leven die dieper en rijker is dan ons eigen zelf – een onuitputtelijk surplus van liefde.

Hiervan getuigen mensen in onze wereld tot op vandaag: "Ieder die liefheeft is uit God geboren en kent God. De mens zonder liefde kent God niet, want God is liefde" (1Joh.4:7-8). Ook als mensen deze woorden zelf niet gebruiken, mogen wij hun daden en woorden in nederige dankbaarheid aannemen als 'amazing grace', genadegave, leeftocht, viaticum, voor ziel en zaligheid.

Henk Meeuws

HENK MEEUWS

03

DE GRENS VAN

VRIJGEVIGHEID EN HULPVERLENING

WIE DEEL UIT MAAKT VAN EEN INSTITUUT OF MAATSCHAPPIJ EN VERANDERING WENST, BEGINT BIJ ZICHZELF. DAT GEZEGDE LIJKT TE BETEKENEN DAT JE STILSTAAT BIJ JE EIGEN HOUDING EN ERVARING.

Ed schreurs bestuurslid van mariënburg pleit voor interactieve bijeenkomsten waar deelnemers zelf ervaring en houding uitwisselen om zo mogelijk een gemeenschappelijke lijn te ontdekken. Het waarderend vragen heeft op vele nederlandse steden en dorpen vorm gekregen door de inzet van de organisatie nederlandindialoog. Haar methode willen we op 6 mei laten gebruiken door deelnemers aan een dialoog over <de grens van vrijgevigheid en hulpverlening>.

Bijna dagelijks komen op ieder adres in ons land via de post, tv, internet of aan de deur de verzoeken binnen om hulp na een natuurramp, bij acute hongersnood, voor het bestrijden van ziektes en milieuvervuiling of om sport, cultuur of politiek te ondersteunen. Iedereen heeft aan de eigen bereidwilligheid een grens gesteld die ongelijk is aan die van anderen. Daarover discussieer je zelden, daarover praat je niet voor een volle zaal maar hooguit aan een tafel met vijf of zes mensen die luisteren en ook zelf een indruk willen geven van hun houding en ervaring.

Deze bijeenkomst vindt plaats gelijktijdig met andere bijeenkomsten in het zalencentrum de domstad die open staan voor wie maar wil. De bijeenkomst <de grens van vrijgevigheid en hulpverlening> is speciaal bedoeld voor degenen die open staan voor gesprek en dialoog rond geven en geefgedrag.

Het thema wordt ingeleid door hub crijns, bestuurder van het knooppunt kerken en armoede, bestuurder van de vereniging schuldhulpmaatje nederland en bestuurder

landelijk katholiek diaconaal beraad. Nederland kent veel onderzoek naar cijfers rond arm en rijk (traditioneel meer over en armoede dan over rijk en rijkdom) en over geven in nederland. Vorig jaar is het onderzoek <armoede in nederland> naar de diaconale hulp door kerken verschenen met cijfers over hetgeen diaconieën en caritastinstellingen geven. Kerken blijken in 2015 ruim 36 miljoen te hebben gegeven aan mensen in nood en 1,25 miljoen vrijwilligersuren (ruim 38 miljoen omgerekend naar loonarbeid). In 2015 is het onderzoek <geven in nederland> verschenen met cijfers over wat we in het jaar 2013 als nederlanders samen, particulieren, fondsen, bedrijven en kansspelen geven aan filantropische hulp, zowel in nederland als in het buitenland. In totaal gaat het dan om 4.4 Miljard euro. Ook is gevraagd naar de uren die mensen onbetaald maken met vrijwilligerswerk. Ruim 37% van de bevolking verricht vrijwilligerswerk voor een maatschappelijke organisatie. Sportverenigingen en kerkelijke organisaties tellen de meeste vrijwilligers. Vrijwilligers besteden in 2014 gemiddeld 18 uur per maand aan vrijwilligerswerk.

ED SCHREURS

HUB CRIJNS

GELOOFS -ONTWIKKELING -VERNIEUWING KRITISCH KATHOLIEKEN 2009-2016, EEN SAMENVATTING

In de afgelopen zeven jaar hebben het Mariënborgbestuur en de Redactie van het Mariënborg Magazine langs verschillende wegen geprobeerd om bij te dragen aan de geloofsontwikkeling en de geloofsvernieuwing van haar leden. Er zijn geloofsbelijdenissen verzameld en geanalyseerd, waarbij vooral gelet is op het godsbeeld van kritisch katholieken. Er is een Credocommissie ingesteld die een Handreiking heeft opgesteld voor de in totaal 210 leden en niet-leden die verspreid over het land, aan 20 gespreksgroepen hebben deelgenomen. Mede aan de hand van de uitkomsten vonden er op jaarlijkse congressen, workshops en lezingen over 'geloven' plaats, en verschenen er artikelen in het Magazine. In mei 2015 werd een leerhuisdag georganiseerd, en tijdens de Relibazaar in oktober 2016 over de Toekomst van ons geloven, waren er o.a. workshops over ons geloof in God en over Jezus van Nazareth en zijn band met God die hij 'Vader' noemt.

Wat hebben deze inspanningen opgeleverd, hoe heeft het geloof van kritische katholieken zich ontwikkeld en waar kan de vereniging zich het beste op richten, wil zij aan geloofsvernieuwing kunnen blijven bijdragen?

1.-DE APOSTOLISCHE GELOOFSBELIJDENIS

De Apostolische Geloofsbelijdenis, oftewel de Twaalf Artikelen van het Geloof, is een tekst die in 325 tijdens het Concilie van Nicea is vastgesteld, en die nog steeds in vieringen van de eucharistie, wordt gezongen of uitgesproken. In het Magazine nr. 3 van juni 2009 nodigde Mariënborg haar leden en lezers uit om een 'Mijn Credo van Nu' op te stellen en naar de redactie op te sturen. Wat komt er naar voren in de 36 belijdenissen die verzameld zijn?

De geloofsbelijdenissen vormen vooral de uitdrukking van de geloofsbeleving van mensen, die opschreven hoe zij God beleven in relatie tot ons leven hier en nu. Dat heeft een heel scala aan visies en duidingen van God opgeleverd, waaruit wel enkele lijnen getrokken

worden. Uit de woorden die voor God zijn gebruikt, hebben we vijf categorieën kunnen distilleren: 1) 'Vader' (waaronder ook andere traditionele duidingen van God), 2) Mysterie, 3) Bron, 4) Gemeenschap en 5) Liefde.

We signaleren hierbij de volgende tendensen: ten eerste kom je traditionele termen voor God nog maar weinig tegen (bij nog geen kwart van de leden), ten tweede wordt God over de hele linie vooral geduid als 'Mysterie' en ook wel als 'Bron van leven', ten derde wordt God het meest nadrukkelijk herkend in menselijke relaties, bijv. in een gemeenschap (bij 66% van de leden).

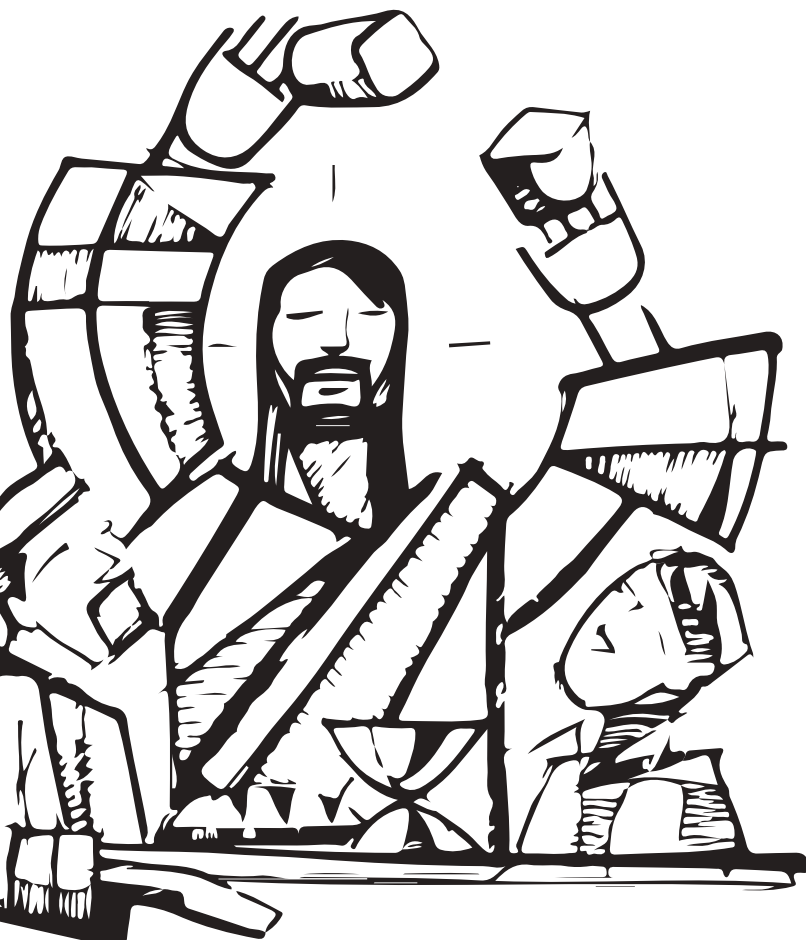
Hierbij zij opgemerkt dat het duiden van God als Liefde, de vijfde categorie, in feite onderstreept dat God bij uitstek kan worden herkend in menselijke relaties, dus

in de omgang van mensen met elkaar, met anderen, met de wereld, de dieren en de dingen.

Als we specifiek kijken naar de positie van Jezus, hoe hij wordt beleefd, dan blijkt dat hij bij de helft van de leden wordt gezien als voorbeeld van menselijk leven. Dit kan bij bijna een derde van de leden worden verstaan als voorbeeld van hoe het goddelijke leven in de mens gestalte kan krijgen. (Bron: Credocommissie, interne notitie Hans van der Horst). Op het Congres in 2014 konden de deelnemers aan de workshop van Erik Jurgens over de zoektocht naar een aansprekende geloofsbelijdenis, de Credobundel mee naar huis nemen.

In 2011 heeft Mariënborg een kritische en vanuit verschillende optieken onderbouwde visie op de Apostolische Geloofsbelijdenis aan haar leden voorgelegd, en hebben, verspreid over het land, in totaal 20 gespreksgroepen van leden en niet-leden met elkaar besproken wat zij geloven en hoe zij hun geloof beleven. De geloofsgesprekken werden binnen 10 bestaande groepen gevoerd en binnen 10 door Mariënborg geformeerde groepen. Er deden 210 deelnemers mee, waaronder 110 leden van de vereniging. Er deed dus ook een groot aantal niet-leden mee, n.l. 100 (48%). 52% van de deelnemers was actief in een parochie en 24% was actief bij een zelfstandige geloofsgemeenschap betrokken.

Het bleek dat binnen de groepen op verschillende manieren werd aangekeken en gedacht over geloof en geloven, over thema's en geloofsinhouden en over (de rol van) de kerk. Verschillende godsbeelden, geloofsvisies en geloofsbelevingen passeerden de revue. Wat delen we nog met elkaar als het gaat om geloven en om geloofsbeleving? De Credocommissie verdiepte zich in de uitkomsten van de Credocampagne, en bestudeerde recente theologische werken o.a. van de Vlaamse jezuïet Roger Lenaers, waarna er twee artikelen verschenen in het Mariënborg Magazine die gericht waren op geloofsvernieuwing.

2.- GELOVEN VANDAAG EN DE ZOEKTOCHT NAAR EEN HEDENDAAGS GODSBEELD

In Magazine nr.2 van juni 2014 verscheen de Gespreksnotitie van het Mariënborgbestuur dat getiteld was 'Geloven Vandaag'. Terug kijkend op de Credocampagne, concludeerde het bestuur dat binnen de gespreksgroepen de belangstelling voor de Apostolische Geloofsbelijdenis niet erg groot was. De meeste groepen konden niet overweg met de belijdenis, en hadden vooral eigen geloofsvisies en -belevingen met elkaar uitgewisseld. Het Credo is (of was) een geheiligde tekst, maar de gebruikte woorden, begrippen en mysteries raakten hen niet meer. 'God' wordt anders beleefd dan vroeger. Is het mogelijk om tot een hedendaags beeld van God te komen?

De meeste leden van de Credo commissie herkenden zich in de visie van Roger Lenaers zoals deze beschreven wordt in 'Op verkenning in een nieuw land', 2011, p. 89-96. Lenaers heeft afscheid genomen van een almachtige God-in-den-hoge die Schepper en Heerser is over de kosmos, die 'van uit de hemel' alles bestiert, beloont en bestraft en van wie de mens geheel afhankelijk is. God is voor mensen-van-nu meer een God van Liefde geworden die grond en bron is van hun bestaan. Volgens Lenaers is er slechts één werkelijkheid, waarvan zowel God als mens deel uitmaken. De wereld van God en de wereld van de mens vallen samen, het mysterie van het leven, leeft ook in de mens. Jezus Christus blijft leidraad van christenen die gerechtigheid, vrede en naastenliefde willen bevorderen, nu echter niet langer als 'een opdracht van boven', maar als mensen die 'van binnenuit' gestuurd, zelfverantwoordelijk zijn, en autonoom handelen.

Vanuit het bewustzijn dat er slechts één werkelijkheid is, zou Mariënborg kunnen bijdragen aan geloofs-

vernieuwing, en zou zij gemeenschappen kunnen ondersteunen door het organiseren van leerhuizen, geloofsgesprekken en congressen. Tot zover de Gespreksnotitie 'Geloven Vandaag'.

Het tweede artikel in het juni-nummer van het Magazine in 2014 is het artikel van Hans van der Horst 'Op zoek naar een hedendaags beeld van God'. Volgens Van der Horst kunnen we God beleven als een mysterie, en de mens die naar Gods beeld geschapen is, deelt in dat mysterie. Het menselijk bestaan is in het mysterie opgenomen. Er is slechts één werkelijkheid, en daarbinnen is God het wezen en het innerlijk mysterie van alwat bestaat. God is de liefdes- of levenskracht, de dragende grond van het leven. En Gods menswording is een proces dat zich in iedere mens wil realiseren. De werkelijkheid van God en de werkelijkheid van de mens vallen dus samen. Alle mensen zijn met elkaar verbonden in één ons overstijgende werkelijkheid. Aldus Hans van der Horst.

Een opmerking bij dit hedendaags beeld van God: er zijn ook mensen die God beleven als de 'Ander' die fundamenteel anders 'is' en die wij niet kunnen kennen. Terwijl wij, mensen, nog 'op weg' zijn.

Activiteiten van Mariënburg in 2015 en 2016 die -o.a.- gericht waren op geloofsvernieuwing, waren de leerhuisdag in mei 2015 en de Relibazaar in oktober 2016.

3.-LEERHUISDAG EN RELIBAZAAR

3.1.-DE LEERHUISDAG

Op de leerhuisdag in mei 2015 werden zeven leerhuizen aangeboden, waarvan er drie over God gingen. In deze leerhuizen stonden centraal het Godsbegrip in onze Geloofsbelijdenis, Godsgeloof in de bijbel en vandaag-de-dag, en 'God die zo veranderd is'. De belangstelling was zo groot dat zij alle drie tweemaal gegeven werden. Een vierde leerhuis ging over de Zaligsprekingen als 'Grondwet van het Christendom', het vijfde leerhuis ging over Diaconie en Godsontmoeting. In het zesde leerhuis werd de Bijbel uitgelegd als een Bron van hoop en vertrouwen. Ook dit leerhuis werd tweemaal gegeven. Het zevende leerhuis verwees naar verhalen uit de Bijbel die iets zeggen over de rol en de betekenis van culturele en religieuze verschillen voor vrede in de wereld.

Aan de hand van de vraag "vormden de leerhuisgesprekken voor u een verrijking of verdieping van uw kijk op het leven, uw relatie met God, de betekenis van de bijbel, uw relatie met Jezus en/of uw relatie met andere

mensen?" heeft Mariënburg een beeld willen krijgen van de bijdrage van de leerhuisdag aan geloofsvernieuwing. Na elk leerhuis is aan de deelnemers gevraagd of er sprake was van een verrijking of verdieping op de genoemde gebieden.

Hoewel de meeste deelnemers (50 van de 56) een of meer leerhuizen over 'God' gevolgd hadden, had bij de meesten van hen de geloofsvernieuwing géén betrekking op hun relatie met God. Bij de meeste deelnemers had de geloofsvernieuwing n.l. vooral hun kijk op het leven beïnvloed: **47**.

Hoewel minder dan de helft van de deelnemers (25 van de 56) het leerhuis over de bijbel gevolgd heeft, vond bij 44 deelnemers een verdieping of verrijking plaats van de betekenis van de bijbel. We concluderen dat de leerhuisdag heeft bijgedragen aan 'herbronning'.

Bij een minder groot aantal deelnemers betrof de geloofsvernieuwing hun relatie met God: **41**.

Bij een kleiner aantal deelnemers was de geloofsvernieuwing van invloed op hun relatie met andere mensen: **37**.

Niet alleen in het vierde leerhuis maar ook in andere leerhuizen kwamen evangelieverhalen en de persoon van Jezus van Nazareth ter sprake. Bij slechts 15 deelnemers echter had geloofsvernieuwing betrekking op hun visie of beleving van de persoon van Jezus van Nazareth. In een vervolgproject zou de persoon van Jezus van Nazareth opnieuw aanbod komen.

We concluderen dat de grootste belangstelling van de deelnemers aan de leerhuisdag uitging naar de leerhuizen over God. In vervolgprojecten blijft ook daarom aandacht voor het geloof in God gewenst.

3.2.-DE RELIBAZAAR

Op de Relibazaar in oktober 2016 werden **23** workshops aangeboden, waarvan er drie over God gingen. In twee workshops ging het om een vraag: "Bestaat God echt?" en "Geloven in God als Schepper?". De derde workshop liet zien hoe Augustinus en Rembrandt onze relatie met God verbeelden. Eén workshop ging over Jezus: "Jezus, onze inspiratiebron".

Er waren 19 workshops die niet gericht waren op het geloof in God of in Jezus. Daarvan gingen er vier over geloof en secularisering, binnen zes workshops kon met

nieuwe geloofsuitingen kennis worden gemaakt, in drie workshops ging het om gelovigen als kerkgangers of kloostergangers, de diaconie kwam in vier workshops aanbod, en twee workshops gingen over wereldvrede en heelheid van de schepping.

Van de 220 bezoekers aan de Relibazaar hebben er 111 aan het eind van de dag een evaluatie-formulier ingevuld. Dit formulier bestond uit drie delen. In deel A stonden uitspraken waarvan de bezoeker kon aangeven in welke mate hij of zij het met de uitspraak eens was. In deel B kon de bezoeker aangeven of de Relibazaar voor hem of haar een verrijking of verdieping betekende op een vijftal gebieden. In de bijlage een overzicht van de antwoorden op de vragen in de delen A en B.

We bekijken nu alleen de antwoorden die gaan over het geloof in God en in Jezus, en over de behoefte aan een nieuwe geloofsbelijdenis.

De antwoorden over God en Jezus

Voor de meeste bezoekers (90) is God helemaal (55) of een beetje (35) grond en bron van hun bestaan. Voor het merendeel van hen bestaat God echt (47), volgens 14 bezoekers bestaat Hij niet. 66 personen menen (volledig of een beetje) dat Hij bestaat. 28 personen zijn het met deze uitspraak (een beetje) oneens. Voor een kleine meerderheid (29) is God géén Schepper van hemel en aarde. Het aantal bezoekers dat (helemaal of een beetje) meent dat Hij Schepper is, is even groot als het aantal dat meent dat Hij dat (zeker of misschien) niet is (beide: 43). 60 bezoekers menen dat geloven in God (een beetje) toekomst heeft, 28 bezoekers menen dat geloven in God (waarschijnlijk) géén toekomst heeft.

Voor 93 bezoekers is Jezus zeker (63) of een beetje (30) hun inspiratiebron. Voor 12 bezoekers is hij dit (zeker of misschien) niet. Voor 66 bezoekers is Jezus zeker (49) of waarschijnlijk (17) géén God. Voor 4 bezoekers is hij (waarschijnlijk wel) God.

De Apostolische geloofsbelijdenis en aandacht voor andere geloven

Het Credo uit de heilige Mis spreekt 82 bezoekers helemaal niet (52) of slechts een beetje (30) aan. Hoewel een kleine meerderheid (52 bezoekers) 'geloven' vooral als een privézaak beschouwt, en 48 bezoekers vinden dat dit niet (helemaal) het geval is, hebben 72 bezoekers zeker (51) of een beetje (21) behoefte aan een nieuwe geloofsbelijdenis. Bij 31 bezoekers leeft deze behoefte

nauwelijks of niet. Een groot aantal (kritisch) katholieken heeft dus behoefte aan een nieuwe geloofsbelijdenis, die door de Credocommissie van Marienburg opgesteld zou kunnen worden. Een verrassende uitkomst: de in 2009 verzamelde geloofsbelijdenissen leverden een scala aan visies en godsbeelden op die vooral een uitdrukking vormden van de geloofsbeleving van mensen. Ook de 210 deelnemers aan de in 2011 gevoerde geloofsgesprekken hadden vooral behoefte aan het uitwisselen van persoonlijke visies en geloofsbelevingen. Geloof en geloven werd op verschillende manieren ingevuld en beleefd, en voor de Apostolische geloofsbelijdenis was weinig belangstelling.

Als Marienburg besluit om een nieuwe, eigentijdse geloofsbelijdenis op te stellen, zal deze belijdenis kritisch katholieken moeten helpen om zelf te verwoorden waarin zij geloven. Marienburg zou ook zonder zo'n belijdenis in gesprek kunnen gaan met leden en niet-leden over de weg die ieder van hen wil gaan, om ieder op een eigen wijze en afhankelijk van zijn of haar situatie, een goed christengelovige te zijn. Een eigen geloofsbelijdenis versterkt wel de identiteit van kritisch katholieken, waardoor zij zich van andere gelovigen kunnen onderscheiden.

Naast het opstellen van een nieuwe katholieke geloofsbelijdenis, zou Marienburg ook meer aandacht kunnen hebben voor andere religies en geloven: 101 bezoekers hebben veel (74) of een beetje (27) belangstelling voor andere religies en geloven.

Harrie van den Akker, februari 2017

**) Voor belangstellenden is een volledig verslag van de Geloofsontwikkeling digitaal beschikbaar*

HARRIE VAN DEN AKKER

BIJLAGE - EVALUATIE RELIBAZAAR VRAGEN A EN B

Antwoorden op de vragen A (uitspraken) en B (vormde relibazaar een verrijking/verdieping)

A.-MET WELKE UITSPRAAK BENT U HET EENS OF NIET EENS?	HELEMAAL MEE EENS	EEN BEETJE MEE EENS	EEN BEETJE MEE ONEENS	HELEMAAL MEE ONEENS
God bestaat echt	47	19	14	14
God heeft hemel en aarde geschapen	23	20	14	29
God is grond en bron van mijn bestaan	55	35	6	7
Geloven in God heeft toekomst	38	30	19	9
Jezus is God	11	16	17	49
Jezus is mijn inspiratiebron	63	30	7	5
Het Credo uit de H. Mis spreekt mij aan	4	18	30	52
Ik geloof dat ook ik zal verrijzen, opstaan	10	20	17	50
Ik heb behoefte aan een nieuwe geloofsbelijdenis	51	21	15	16
Geloven is een privézaak	24	28	16	32
Andere religies en geloven interesseren mij	74	27	2	2
Bij geloven hoort maatschappelijke betrokkenheid	90	11	--	3
Anderen helpen verdiept of verrijkt mijn geloof	75	25	1	3
Bij geloven hoort zorg voor de aarde	86	10	3	3
Het instituut Kerk heeft toekomst	12	23	31	37
De oecumene heeft toekomst	49	42	6	3
Nieuwe vormen van geloofsbeleving hebben toekomst	56	40	4	1
Spiritualiteit en zingeving hebben toekomst	70	27	--	1
Religieus leven heeft toekomst	38	46	16	1

B.-VORMDE DE RELIBAZAAR VOOR U EEN VERRIJKING OF VERDIEPING VAN:

1.-uw kijk op het leven	53
2.-uw relatie met God	37
3.-uw relatie met andere mensen	51
4.-uw relatie met Jezus van Nazareth	26
5.-uw kijk op ontwikkelingen in de samenleving	62

(meerdere antwoorden zijn mogelijk)

BREDE OECUMENE, ja of nee?

De federatie van kerkleiders in het Telugu taalgebied Andrah Pradesh India heeft op zondag 22 januari 2017, de dag van christelijke eenheid, een oecumenische gebedsdienst gehouden in het Lutherse kerkgebouw te Hyderabad. Naast Katholieke en Lutheraanse bisschoppen namen hoogwaardigheidsbekleders van vele christelijke denominaties deel aan de dienst om speciaal het 500 jarig bestaan van het protestantisme te gedenken. Bij die gelegenheid schreef James Kottoor, journalist voor het hervormingsgezind tijdschrift in India CCV het volgende artikel over ghetto oecumene.

DE GHETTO OECUMENE

Opdat zij allen één zijn, zoals Gij, Vader, in Mij en Ik in U. Dat ook zij in Ons één zijn opdat de wereld zal geloven dat Gij Mij gezonden hebt (Joh 17,21).

Dit gebed van Jezus levert de energie die de oecumenische beweging voortstuwt.

Maar wat is het einddoel van dit gebed, wat is het einddoel van die oecumenische beweging? De ambities zijn niet eng of sektarisch. Het einddoel is dat de Katholieke Kerk mag geloven, dat alle verdeelde kerken mogen geloven, dat alle rivaliserende religies mogen geloven, dat alle gelovigen, ongelovigen en atheïsten mogen geloven, dat de hele wereld mag geloven, en dat iedere man of vrouw die wordt geboren mag geloven ...

Zo'n 40 jaar geleden, toen ik vaker artikelen schreef voor de Nieuwe Gids van Chennai, heb ik ons Katholicisme vaak getypeerd als een ghetto uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde leden van de Katholieke Kerk. Dit zijn woorden die elkaar tegenspreken, want "katholiek" betekent "universeel", en dat wil zeggen "zonder uitzondering van wie dan ook", het is een woord dat geen verdeeldheid toelaat. De huidige Telugu Federatie van alle kerken in Andhra Pradesh maakt zondermeer een grote sprong voorwaarts, maar blijft nog ver verwijderd van het visioen van Jezus, het visioen dat niet alleen christenen en gelovigen omvat. Het is immers nog een ghetto oecumene die nog een lange weg heeft te gaan om bij het doel te komen, en bij bijvoorbeeld de uitspraak van paus Franciscus "Mijn God is geen katholieke God". Er is geen God als er een God zou zijn uitsluitend voor katholieken, christenen of gelovigen. God is er voor alle mensen ook al geloven sommigen niet in Hem.

We hebben gezien hoe paus Franciscus in Zweden is geweest, en daar een mevrouw heeft omhelsd die het hoofd is van de plaatselijke kerk. Wij, wij allemaal, moeten nog een aantal hindernissen en barrières nemen om bij Jezus uit te komen en bij zijn gebed voor de eenheid. Het is een gebed voor de eenheid van de gehele mensheid - gelovigen en ongelovigen. In de geglobaliseerde wereld waarin wij nu leven heeft het zin te pleiten voor deze post-religieuze visie van Jezus die afrekent met een wereld, die door religies in stukken is verdeeld.

Gods vaderschap zou ons allen moeten verbinden in een band van humaan humanisme, van broeder- en zusterschap. Dit is wat Sri Narayana Guru predikte: "Eén God, één religie en één Kaste, als je wilt, de menselijke kaste". Dit is ook wat Jezus benadrukte toen hij zich als de Zoon des mensen, 85 keer in de Evangelies presenteerde. Daarmee wierp hij zich op als de ideale man voor alle tijden, alle plaatsen, alle culturen, alle landen en alle religies.

Mogen de Kerken van de Telegu Oecumenische Beweging spoedig het door Jezus gewilde doel bereiken, en anderen inspireren om hun voetstappen te volgen.

James Kottoor, redacteur CCV India

Thelugu Churches embrace each other FEDERATION OF TELUGU CHURCHES (FTC) (Apex Body of Bishops & Church-Heads in A.P. & T.S.) (known earlier as A.P. Federation of Churches - Regd. No. 89 of 2008) TCBC Center, 2/3 Sikh Village, Secunderabad, T.S. - 500009 Cell: 9849965958 E-mail: federationofteluguchurches@gmail.com

JULIA VAN WEL